

Kristobal Kolon, Nafarroako IVn Karlos erregearen Semea izan ote zan? (XIX)

Lenengo itsasaldiaren edestitik datorrena.

1.493an Urtarrillaren 13an urkolko zabal bat aurkitu eben, gero “Geziaren Ur-kolkoa⁽¹⁾” deituko zana, eta egon ziran lekuan lar agirian egon ziralako, Kolonek, beste gera-leku bat aurkitu bear ebela esan eutson Pinzoneri, berak illa onen 17rako itxaroten eban Illetargi ta Eguzkiaren alkartea ikusita, ia Jupiter ta Merkurio alkarbiltzeak zelan geratzen ziran jakiteko, elkarte orreik aurkakoak izanda, aize indartsuak eragiten ebezalako, ta bere ugarte-erdi onetara edo peninsulako itzulkeran, zelango aizeak eukiko ebazan jakingura ebalako.

Eta beste babes-toki obiagoa birlatzen arduratu ziran, bertoko gizakiak oso basati ausartak eta trebeak izan ziralako, aurrekoak billurretan sartzeko eukezan gorputz guztiko margoak, zurezko ezpata zabalak, eta gezi-uztai andi ta gezi meekin⁽²⁾ edozein billurtu leukielako.

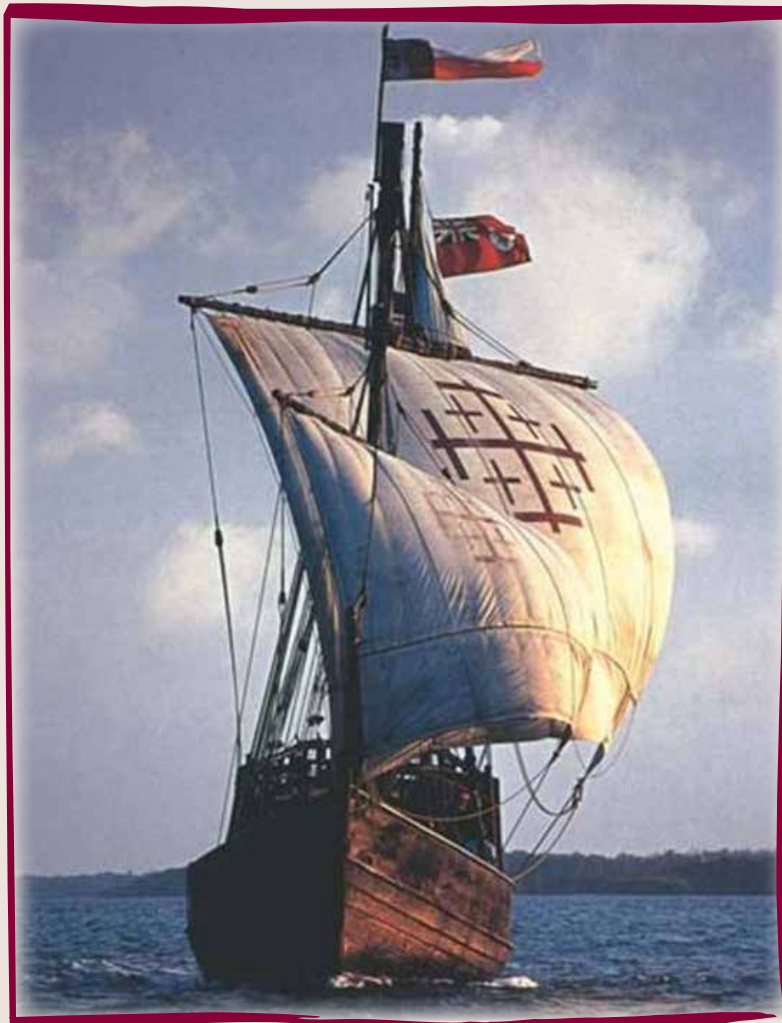
Indio oneik itsasontzi ta mariñelak ikusi ondoren, laguntzaille ta adikor lez aurkeztu ziran, baiña une baten 8 mariñel eurekin artu-e-monak egiten ibili ziranean eta in-

dio orreik mariñelak menperatuko zituzelakoan erasotzen asi ziranean, mariñelak eroaten ebezan zorrotz aundiko ezpatak atara ta euren aurka azi ziranean, baten batzuk zauritu ondoren, burdiñezko ezpata orreri bildur, iges egin eben andik, eta areik izan ziran Ameriketako agerketan, bota ziran leen odol-tantak.

1.943an Urtarrillaren 16an, urrengo egunean, bakez eta atsegiñezko sari askokin erregea aurkeztu jakien, eta Kolon bere gauzakaz oparitu ta gero, iru gizon eskatu eutsozan euren aurrendari izateko urre-gorria aurkitu arte, baiña ikusita mariñelak zelango gogoak euki ebazan etxeratxeko, aurrera egin eban.

(1) Gezi = dardo, flecha. Ur-Kolkoa = golfo. “Ur-kolkoaren Gezia” = “La flecha del golfo”. (2) Gezi-uztai = arma arrojadiza.

Itzultzeko bidea oso ekaiztsua izan zan eta bildur zirako, Kolonek mariñelak batuta, txitxirio edo ilar-nabarrekin zozkatu eban⁽¹⁾, Guadalupe Ama Birjiñarengana nor joan bost liberako argizai lodi bategaz eskerrak emoten.

Zozketa barri bat egin eben Aita Santuaren Ankonako lurraldeetan dauan Loretoko Santa Maria Ama Birjiñarengana joateko, eta Bilatar Pedrori egokitu jakon, Kolonek esanda, bear eben diru guztia berak emongo utsela.

Kolonek ekaiztsutasuna ez zalako bakezten billurrez beterik, beste zozketa bat be egin eban, Mogerreko Santa Klararen eleizara gaba oso baten otoizketak egiteko, eta Koloneri egokitu jakon lez, arkonda zuriekaz danak joatea erabagi eben.

Astuna izan bazan etorkerako bidaia, geiago gaiztotu eban “Niña” itsasontziak, itsasoak eroan eutsezalako eukezan janari eta lasta⁽²⁾ guztiak.

1.493an Otsaillaren 18an, Azoreseko ugarte batera eldu ziran eta arri-lasta, janari-edariak itsasontzietara igon eta gero, osterata atonduten asi ziran peninsulara itzultzeko.

1.493an Otsaillaren 19an Kolonek, ango baseliza batera bialdu ebazan mariñel erdiak Ama Birjiñari egin eutsoen eskeiñ-itza beteteko, eta Berengana arkondarra utzik eta ortozik joan ziranean otoi egiten egon zirala, Kastañedatar kapitaiñaren agindutara egon ziran zalduneko portuges gudari batzuk, atxilotu ebazan.

Kolon otoiz egitera bialdu ebazan batelekoari itxaroten egoala, susmo txarra barruntatu eban ainbeste denbora zalako joan zirela ta ez ziralako agertzen, eta ugartearen bestaldera joateko asi zanean, batel bat ikusi eban portugezakin etorten zala, eta alkarrizketa gogor baten ostean, Kolon itxasoratu zan.

1.493ko Otsaillaren 20an, Kolonek ikusita beste ekaizte gogor bat etorten zala, itsas zabalera urten eban eta egun 2 geroago Santa Mariaren kaian lurreratu ziran.

Kai onetan egon zirala, ontziska txiki bat aurreratu jakien “Niña” itsasontzira, bertan abade bi, barattari edo agiri-idazle bat ta bost mariñel ekarten ebalta, eta onekin be alkarrizketa gogorra eukinda, Kolonek bere izatezko agiri ta Gaztelako erregearen aldetik eroaten ebazan aginduak erakutsi ta gero, dana amaitu zan bakez, portugesak lengo egunean atxilotu ebezan mariñel guztiak askatuta.

1.493an Otsaillaren 24ko domekan aizeketaren ekaitz gogorra zala ta, itsasontzia lastakin, ura ta egurragaz ornitu ezinik osterata itsasoratu egin ziran, 27ko egunean aizeak euren bidetik atarata.

1.493an Epaillaren 3an dana korapillatu zan osterata, denboraldia zakartu egin zalako ezin besterarte,

(1) Txitxirio edo ilar-nabarrekin zozkatu = hacer una rifa con garbanzos. (2) Lasta = lastre, arri-lasta = lastre de piedras.

eta Kolonek osteraren beren mutillak batuta beste zozketaldi bat egin eban, Ama Birjiñari osteraren euren talde baten batzuk erromes joan zitezela, edo Uelbako urian egon zan Zingolako Santa Mariaren eleizara erromes bat bialtzeko.

Eta 1.493ko Epaillaren astelene-ko 4an Kolonek, Portugalaren aitzaz-ko Zintra Tajoren ibai ondoko inguru ezagututa bertora joan zan babes billa, eta babestu ondoren Kaskaiko Urira joan zan, erritar guztiak berari begira egon zirala, aren ekaitz zatarraren erasotik, iñork ez ebalako uler-tzen zelan urten eben bizirik, eta Portugaleko erregeari baimenaren mezua bialduta gero, Lisboako itsas-portuan sartu ziran.

1.493an Epaillaren 8an Kolonek, Portugaleko erregearen esku-titz bat artu eban berari ikustera joan egian, eta 9 an joan zan Portugaleko erregearengana.

1.493an Epaillaren 13an Kolonek Lisboatik urten eban eta 15eko arratsaldean Palos'eko portuan egon zan, Alonso ta Pinzontar Martin be egun orretan elduta, bera oso gaixorik egoala.

1.493ko Epaillaren 15ean Rabidako lekaretxean emon ziran Meza Santu ospatsu orreik, bertan, Kolon, Alonso ta Pinzontar Martin, Yanez ta Pinzontar Bizente, eurakaz joan ziran mariñel, ekarri zituzten indioak, urre gorri, bitxiak, eta Indian argiratu ebazan lurra-rengaitik Ama Birjiñari ezkerrek emonda eskeintzeko.

1.493ko Epaillaren 20an il zan Alonso ta Pinzontar Martin, eta Rabidako lekaretxean illobiratu eben.

1.493an Epaillaren 30ean errege katolikuak Bartzelonatik mezu bat bialdu eutsoen Koloneri zorionduz, Don, Itsaso Zabalararen Amiral, Ugarte aien Jaurlari ta Errege Ordezko izen aundiakin omenduteko euren loba, eta etorriko ziran denboretan Koloneri aleginduten, bidai barriak antolatuta egizan.

1.493ko Epaillaren 31n Kolon, Sebillako Urrian sartu zan, 10 indiar, urre-gorria ta papagai txori batzuk beragaz eroaten ebazala.

Kolon onen ostean, Bartzelonarantza joan zan, errege katolikuari erakusten andik ekarri ebazan gauzak, eta bidaiaren gora berak adierazpenduteko.

I Isabel erregiña baiña, oso arduratuta egon zan bere Fernando senarragaitik, oraindiño 1.492ko Abenduaren 7an, Fernando erregeak euki eban gaiztokeritik⁽¹⁾ il edo biziko zorian egon zalako.

A ta guzti, errege katolikuak gorteko ospe aundienean artu eban, gitxiri egiten eutsoen neurrian, alde batetik, erregeak zutunik kokatuta Kolonen eginkaritzaren goraltzeko neurrian artu eutsoelako, eta bigarren, erregeen eskuari mosua emonda gero, oinpeko edo oiñ-alki baten gainean kokatu eban.

1.493ko Jorraillaren 5ean, Portugaleko erregeak, gaztelaniako erregeakaz itun bidez lur barrien agerketaren gora beran egin ebazan banaketatik, Kolonen agerketa orreik, eurak egin eben elkargo edo itzarmenaren aurka-koak ziralakoan artu eben, eta ordezkaritza talde bat bialdu eben Gaztelako gortera.

1.493ko Jorraillaren 22an erregeak Bartzelonatik eta Portugaleko erregearen ordezkaritza eurengana eldu barik egon zirala, eskutitz bat bialdu eutsoen Portugaleko II Juaneri, Kolonen indiaseko agerketaren barriak emoten, eta beragaz, bere menpekoak oartu egiezen, Indiaseko lurraldeak Gaztelako erregetzarenak zirala, eta ara ez ebalan zetan iñor bialdu edo ta juan, eskubidez egin bear zan guztia ondo eginda egon zala ta.

Alkazobas'eko ongundearen zortzigarren atalean agertzen da guzti au, mundu onetan egingo ebazan agerketak, euren artean bananduta euki ebazalako, eta 1.481eko "Aeterni Regis"eko bulagaitik berriz baieztuta, mundu erdi onen Kanariaseko lerrotik berantza Portugalena eta Iparralde guztia gaztelarrarena izan zedin erabagita euki ebelako.

(1) Gaiztakeria = maldad, atentado criminal.

Eta guzti au ziurtzeko, begitu zer esaten dauan 371 urte geroago IXn Pio Aita Santuak 1.863an Jorraillaren 24an Kolonen gora beran:

“Cristobal Colón, inflamado por su celo hacia la Fé Católica, resolvió al emprender la más audaz de las navegaciones, descubrir un Nuevo Mundo, no para añadir nuevos territorios a la soberanía de España, sino con el fin de colocar nuevas tierras en el seno del reinado de Cristo, es decir de la Iglesia”.

Jakin leike..., zelango jaungoiko ta erlijio ote dan itsutasunezko ulermen au ?.

Dan guzti au ote da, espainiarren *“El Destino en lo Universal del facineroso Nacional-Katolicismo?”*.

Jesus´ek bere aolkularitzan, sekula ez ebela-ko agindu olakorik, eta Jainkoaren berezko lege gaiñetik gitxiago, iñoz ez ebalako irakatsi eta gitxiago alango alderdikeririk eraiki gura, bere izenean sekula ez ebalako gura iñoren menpekotasunik.

Emen argi ikusten da, mundu au katolikotasunean batzagoitzeko asmo ori, oso gogorra izan zala.

1.493ko Jorraillaren 29an Bartzelonako Posatar Pedroren irarkintzan irarrita, Kolonek Santanjeleri idatzi eutson eskutitzaren irarpen bakarra, “New York Publik Library”ko gorde lekuan aurkitzen da.

1.493an Loraillaren 3an VIn Alejandro Aita Santuak “Inter coetera”ko “Bulda” argitaratu eban, Kolonek aurkitu eta aurkituko ebazan lurrak gaztelarentzat zirala, Afrikakoak len Portugaleri emon eutsezan lez.

1.493an Loraillaren 4an Aita Santuak “Inter coetera”ko beste bulda bat argitaratu eban, andik aurrera munduan aurkituko ziran lurrak, Portugal eta Gaztelaren artean erdibananduta izango zirala, ipar-burutik, ego-bururainoko erdi-aldeetik⁽¹⁾ bitan bananduta, ori-urdiñeko lurrmutur ta Azoreseko Mendebaletik eun leko´ra inguru, margoztu eben marra zuzenezkoa edo okerra izan bazan be, erabagi barik.

(1) Erdi aldetik edo Eguerdì-lerrotik = linea meridiana.

Gero Tordesillaseko alkartean, munduaren eguerdiko lerro edo marra ori bientzat bananduta erabagi zan.

Bulda bi oneik, Sebillan dauan “Indiaseko agirien gorde lekuan” dagoz.

Kontuan euki bear da, VI In Alejandro Aita Santu au, Balentziako lurraldearen Jatibako errian jaio zala, eta Aragoiko Fernando erregearen lurraldeak zirala denbora aietan.

VI In Alejandro edo Borjiatar Rodrigo au, III In Kalixto Aita Santuaren loba izan zan, eta orrek adierazten dau, zelan 1.492ko urtean Alejandro au egin eben Aita Santu, 61 urte bakarrik eukazanean.

Eta albiste au Frantziko gortera eldu zanean, VIII In Karlosek, bere serbitsura egon zan Kolontar Bartolome, Kolontar Kristobalen anaiari deitu eutsen albiste barri ori emoteko.

Kolontar Bartolome au, ama bardiña euki arren, ez zan izan bere anai Kristobalen antzera zaldizko gizona, Kristobal izan zalako bakarrik IV In Karlosen semea.

1.493an Loraillaren 14an inguruko egunetan asten dira Kolonen alde eta aurkako eritziak, eta batez be Bartzelonatik Martyr´tar Pedro´k, Borromeori idazten dautson eskutitz bidez: *“algunos días después un tal Cristobal Colón retornó a las Antípodas Occidentales; es un LIGUR⁽¹⁾ que, enviado por mis Reyes, con solo tres barcos penetró en*

aquella provincia reputada por fabulosa, volviendo con pruebas palpables, muchas cosas preciosas y en particular oro que aquellas regiones engendran de suyo”.

Ligur, Italiako Ipar-Ekialdean dagon errialde bat da, Jenobako kolkuaren itsas-bazterretik doana RIBIERAko izenekin, eta Kolon Mallorkaren Felanitx errikoa zan lez, emen asten dira edestian Kolonengaitik esan diran astokeriak, nai bera beren ospean beratzeko, eta bai beren nortasunezko ondorengotasuna zirriborrotuteko.

Atutxa´tar Paul

Zornotza´n 2.015´eko urtean Epaila´ren 21´ean

(1) *Ligur, ligurino = perteneciente al país italiano de Liguria en Génova, dando este Pedro Martín, una de las primeras informaciones equivocadas, respecto ala procedencia de Cristobal Colon.*